

EXPUNERE DE MOTIVE

Propunerea legislativă pentru condamnarea totalitarismului comunist și pentru cultivarea memoriei naționale antitotalitare

Comemorăm un sfert de secol de la căderea comunismului în România și în Europa. Timp de câteva decenii, România a suportat cel mai sever regim comunist din Europa postbelică, fiind singura țară în care s-au înregistrat victime la căderea acestui regim, în decembrie 1989 (peste 1100 de morți și peste 3300 de răniți).

Memoria națională a totalitarismului comunist este esențială pentru viitorul României. „*Dacă vrei să ucizi un popor, suprimă-i memoria*” – ne spune Milan Kundera. „*Cine își uită trecutul, e condamnat să-l repete*” – ne previne George Santayana. „*Cine uită, nu merită!*” – ne avertizează Nicolae Iorga. Putem ierta crimele comuniste, dar, pentru ca acestea să nu se mai repete niciodată, nu avem voie să le uităm.

Condamnarea totalitarismului comunist și cultivarea memoriei naționale antitotalitare au reprezentat deziderate legitime ale societății românești postcomuniste. În aprilie 2015 se împlinesc zece ani de la lansarea „Proclamației pentru România”, propusă de inițiatorul prezentei legi (în calitate de reprezentant al societății civile) și publicată pe prima pagină a cotidianului național „Ziua”, în 30 aprilie 2005. Primul punct al „Proclamației pentru România” se referă la condamnarea totalitarismului comunist: „*Având în vedere că România a îndurat cel mai cumplit regim comunist din Europa, ea fiind singura țară în care înlăturarea comunismului s-a făcut cu vărsare de sânge, România trebuie să fie prima țară în care să aibă loc Procesul Comunismului. Propunem organizarea acestuia în cursul anilor 2005-2006 și condamnarea tuturor crimelor, ororilor și abuzurilor comise de regimul comunist; condamnarea celor mai multe dintre acestea ar trebui să fie exclusiv morală, în spiritul iertării creștine și al reconcilierii naționale*”. Cităm de asemenea punctele proclamației care se referă în mod expres la cultivarea memoriei naționale antitotalitare: „*Înființarea unui Institut național pentru studierea ororilor comunismului în România, precum și a unui Muzeu al ororilor comunismului în România, având sediul în București (și având ca model parțial Memorialul de la Sighet). // Studierea în școli a istoriei adevărate a României, referitoare la perioada comunistă, la Revoluția anticomunistă din 1989-1990, și la perioada post-comunistă. // Cinstirea eroilor anticomuniști și a luptătorilor împotriva regimului comunist*”.

Adoptarea în Parlament a unui **Raport pentru condamnarea totalitarismului comunist și pentru memoria națională antitotalitară**, elaborat de Academia Română – cel mai prestigios for științific, autoritate independentă și neangajată politic, va reprezenta începutul unei autentice reformări morale a societății românești și, implicit, a clasei politice.

Includerea obligatorie în **manualele școlare de istorie** a versiunii concentrate a Raportului sau a rezumatului acestuia, adaptată manualelor școlare, va reprezenta forma cea mai eficientă de cultivare a memoriei naționale a totalitarismului comunist care a stabilit recordul mondial al criminalității, cu peste 100 de milioane de oameni uciși în numele ideologiei sale.

Cu toate că poporul român a îndurat cel mai sever regim comunist din Europa postbelică, sprijinit de cea mai cumplită poliție politică – Securitatea, cu toate că în România comunistă a fost înregistrat cel mai mare număr de victime din Europa raportat la numărul populației, cu toate acestea, spre dezonoarea noastră națională, România este singura fostă țară comunistă din Uniunea Europeană în a cărei capitală nu există un muzeu al totalitarismului comunist și un monument al victimelor acestuia.

Muzeul național al totalitarismului comunist va reprezenta o formă emoționantă de cultivare a memoriei naționale. Totodată, memorialele de la Fortul 13 - Jilava și de la Palatul Parlamentului vor constitui obiective turistice de foarte mare interes. Muzeul va beneficia de experiența prodigioasă a Memorialului Victimelor Comunismului și al Rezistenței Sighet, înființat în 1994, care a înregistrat în ultimii 20 de ani un număr record de vizitatori, și care este considerat de Consiliul Europei printre primele trei locuri de păstrare a memoriei continentului, alături de Memorialul de la Auschwitz și Memorialul Păcii din Franța.

Monumentul național al victimelor totalitarismului comunist, amplasat în centrul intersecției de la Piața Universității din București, simbol al luptei anticomuniste. Monumentul va fi reprezentat de o cruce similară cu Crucea Eroilor Neamului de pe Muntele Caraiman, având o dimensiune potrivită pentru ca impactul vizual să fie pregnant inclusiv de la depărtare. *Crucea de la Piața Universității* se va raporta la *Crucea de pe Caraiman*, inaugurată în 1928 pentru a cinsti memoria eroilor neamului din primul război mondial, fiind cea mai înaltă construcție din lume de acest fel la vremea respectivă, menționată de "Guinness World Records"; crucea e din oțel inoxidabil, are o înălțime de 28 m și e montată pe un soclu înalt de 7,5 m. *Crucea din București* va deveni, cu certitudine, o emblemă a României.

*

Cităm în prezenta expunere de motive câteva declarații edificatoare făcute în anul 2014 de patru dintre actualii parlamentari ai României: președintele Senatului Călin Popescu Tăriceanu, primul-ministru Victor Ponta (deputat), președintele Camerei Deputaților Valeriu Șt. Zgonea, vicepreședintele Senatului Ioan Chelaru, precum și de doi membri titulari ai Academiei Române, istoricii Alexandru Zub și Ioan-Aurel Pop. Aceste declarații au fost publicate în cadrul unei ample anchete de revista *Contemporanul. Ideea Europeană* în numerele 4, 5, 6 și 7 din anul 2014.

PREȘEDINTELE SENATULUI ROMÂNIEI – Călin Popescu Tăriceanu: „Condamnarea comunismului în Parlament nu este tardivă, dimpotrivă, este absolut necesară. Ea trebuie să marcheze, odată pentru totdeauna, separarea de regimul totalitar și de ideologia să. [...] Este o propunere foarte bună ca viitorul document de condamnare a comunismului [...] să fie pregătit la nivelul Academiei Române, cel mai înalt for științific al țării, aflat în afara luptelor și rivalităților politice. În cazul în care acest document ar fi perceput ca aparținând unei anume tabere politice valoarea sa ar fi scăzută. Mi se pare foarte important ca informațiile cuprinse în viitorul document să fie prezentate mai ales generațiilor tinere, să fie integrate în învățământ, să existe arhive foto și video naționale larg accesibile și care să ilustreze documentul prezentat. Mulți tineri nu au o imagine corectă despre realitatea reprezentată de acest regim criminal și de aceea noi, societatea, trebuie să le asigurăm accesul la toate aceste informații. În plan politic consider că această condamnare a comunismului trebuie să facă pasul către sublinierea atașamentului pentru un model de societate democratică. Propunerea mea va fi ca proiectul oricărui document în acest sens să aibă, ca punct de pornire, susținerea față de valorile fundamentale ale libertății și democrației. Aceasta este singura opțiune politică alternativă față de totalitarism. Poate că acesta ar fi cadrul de la care să pornească un nou proiect constituțional, curățat în întregime de orice moștenire a acestui trecut întunecat”.

PRIMUL-MINISTRU AL ROMÂNIEI – Victor Ponta: „Eu sper ca apelul domnului Ilieșiu să aibă un efect și la nivel social, nu doar politic. Firește, există deja o condamnare a comunismului, chiar dacă nu de către Parlament și chiar dacă influențată de anumite abordări

partizane. [...] Niciodată nu este tardiv să ne amintim lucrurile rele din istorie, pentru a nu le mai repeta. Ce este important, repet, sunt faptele, mai mult decât deciziile simbolice. Pentru români, mai ales pentru noile generații, cred că cel mai important este să înțeleagă de ce este bună democrația, cu defectele sale, de ce este bună economia de piață și de ce trebuie să prețuiască libertatea. [...] Eu cred că orice documentare asupra unei perioade istorice, în toate detaliile sale, este mult mai credibilă atunci când este susținută prin numele și munca unor instituții de prestigiu. [...] Mi-aș dori ca un astfel de raport să fie deopotrivă ușor de înțeles de oameni, dar bine documentat și, mai ales, să fie un material pentru realizarea manualelor de istorie. Repet – îmi doresc ca noile generații să știe ce a însemnat cu adevărat regimul totalitar comunist pentru România”.

PREȘEDINTELE CAMEREI DEPUTAȚILOR – Valeriu Ștefan Zgonea: „Consider că este nedrept, față de toți cei care au avut de suferit în perioada respectivă, că vreme de 25 de ani nu s-a realizat o condamnare de substanță a totalitarismului comunist. Abia după 25 de ani sunt cercetați și condamnați foștii torționari. Sunt multe lucruri care ar fi trebuit limpezite cu ani buni în urmă, nu din dorința de răzbunare, ci de împăcare, o împăcare cu noi înșine, cu trecutul nostru, pe care trebuie să-l cunoaștem, să-l înțelegem și să-l asumăm. Cred că acesta ar fi rolul unui raport al Parlamentului, iar schimbarea de generație în rândul clasei politice poate fi de bun augur din punct de vedere al modului în care este perceput un astfel de demers circumscris cunoașterii și recunoașterii adevărului istoric. [...] Nu este niciodată târziu să cunoaștem și să înțelegem ce s-a întâmplat în țara noastră într-o perioadă nefastă, care a marcat destinul multor generații de români. [...] Cunoașterea și asumarea trecutului sunt importante pentru a evita greșelile și a construi un viitor mai bun, o societate democratică prosperă, în care oamenii să prețuiască libertatea și democrația. [...] Un document de condamnare a comunismului, elaborat la nivelul Academiei Române, va aduce deplină credibilitate și valoare științifică întregului demers și va avea un ecou pe măsură în rândul opiniei publice. Desigur, contribuția Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului și a Centrului Internațional de Studii asupra Comunismului din cadrul Memorialului de la Sighet este mai mult decât necesară, pentru că există aici colective de cercetare foarte valoroase, care au generat deja rezultate. [...] Un astfel de studiu, rezultat al unei cercetări științifice laborioase, va fi, fără îndoială, detaliat și consistent, cu un limbaj adecvat nivelului de raportare, în baza căruia să fie elaborate manualele de istorie, să fie realizate filme, expoziții și conferințe în școli și universități, pentru diseminarea informației într-un mod corect și eficient. Dacă ne referim la documentul politic, acesta trebuie să aibă un caracter sintetic și să exprime asumarea unui proiect amplu și a unei decizii clare de delimitare față de ceea ce a reprezentat regimul totalitar comunist în țara noastră”.

VICEPREȘEDINTELE SENATULUI ROMÂNIEI – Ioan Chelaru: „România așteaptă de un sfert de secol măsuri împotriva celor care au distrus destine, a celor care au condamnat la suferință suflete inocente și care au aruncat o națiune într-un sumbru coșmar existențial. [...] Înlăturarea regimului comunist s-a făcut prin vărsare de sânge, prin zbucium și luptă pentru libertate, prin revoltă față de fărâdelegile și crimele comise de participanții la opresiune, ceea ce reprezintă, în mod incontestabil, sacrificiul poporului. Virtutea primordială a creștinilor, a noastră, este iertarea, dar nu uitarea. Românii nu au uitat, și cred că nu trebuie să uite anii în care le-au fost călcate în picioare drepturile și libertățile fundamentale, și anii în care viața a însemnat, în principal, o luptă pentru supraviețuire. [...] Condamnarea totalitarismului comunist trebuie să fie esențialmente exclusiv morală, din respect pentru sutele de mii de români care au suferit, care au fost persecutați, încarcerați pe nedrept și pentru întregul popor căruia i-a fost încălcat dreptul la o viață liberă. [...] Sunt în asentimentul domnului senator Ilieșiu care susține că raportul pentru condamnarea comunismului trebuie să includă Basarabia și Bucovina, două regiuni românești care au resimțit din plin influența și practicile regimului comunist stalinist. [...] Ceea ce contează este ca informațiile să fie prezentate pe larg, cu acuratețe, astfel încât să nu existe dubii sau lacune, și cred că acest proiect va fi unul amplu având în vedere că tratează una dintre cele mai importante și

controversate perioade din istoria acestui neam. [...] Într-o perioadă în care România se pregătește de una dintre marile schimbări din istoria post-comunistă, și anume revizuirea Constituției, condamnarea totalitarismului comunist este esențială și reprezintă un factor cheie pentru eliminarea unor aspecte care contravin principiilor democrației și statului de drept”.

Alexandru Zub – ISTORIC, MEMBRU TITULAR AL ACADEMIEI ROMÂNE (ex-președinte al Secției de Științe Istorice și Arheologice), fost deținut politic în timpul regimului comunist: „Condamnarea unui regim dictatorial e oricând binevenită, cu atât mai mult dacă e vorba de o dictatură comunistă, judecată la distanță de un sfert de secol. Un asemenea interstițiu obligă la analize bine cumpănite și la sentințe (dacă trebuie să fim judecători) cât mai corecte. [...] Un asemenea gest, chiar dacă produs atât de târziu, nu e deloc inutil, fie și pentru că ar stimula memoria colectivă (de la noi și din afara noastră), predispusă cum e la amnezie. Tinerimea, îndeosebi, s-ar cuveni să afle și pe această cale, solemnă, că pericolul unei recidive totalitare, de tip comunist, persistă în spațiul dominat până nu demult de sovietici și ne poate oferi surprize neplăcute, cum se întâmplă deja în proximitatea noastră. [...] Consider că implicarea Academiei Române și a altor instituții specializate în studiul regimului comunist, ar fi utilă pentru a se elabora o analiză succintă dar riguroasă, coerentă, pe seama căreia Parlamentul României să poată adopta o decizie de condamnare. [...] Un raport de 10-15 pagini, întocmit însă riguros, cu folosirea implicită a textelor deja existente, ar fi poate o bună soluție, care nu exclude și tipărirea concomitentă a unei analize mai ample (circa 300 pagini) și a unui rezumat (3 pagini) la îndemâna oricui”.

Ioan-Aurel Pop – ISTORIC, MEMBRU TITULAR AL ACADEMIEI ROMÂNE, rectorul Universității Babeș Bolyai din Cluj-Napoca: „Parlamentul României este sau ar trebui să fie principala instituție reprezentativă a națiunii, care îi conferă periodic și temporar putere, pentru a transpune sub formă de legi voința națională. [...] Fiindcă în acest an se împlineste un sfert de secol de la căderea oficială a comunismului, ar fi, în fine, o ocazie potrivită pentru o asemenea întreprindere. [...] Contextul politic actual pare să fie, din anumite motive foarte recente, favorabil. Să nu uităm că nu departe de granițele noastre, chiar în interiorul statului românesc Moldova, flutură (pe Nistru) steaguri oficiale roșii cu secera și ciocanul și tronează statui ale lui Lenin. [...] Amenințarea totalitaristă și chiar comunist-totalitaristă nu a trecut! [...] Din păcate, mulți români, inclusiv tineri (prost sau tendențios informați), au sentimente de nostalgie față de comunism. Ele provin și din tratarea în bloc a celor patru decenii de dictatură, cu etichetări simpliste și superficiale adesea. Dar, pe de altă parte, ideologia comunistă și, mai ales, aplicarea ei «creatoare» în România, după ce fusese impusă cu tancurile sovietice, trebuie condamnată fără echivoc, în mod credibil, de către oameni credibili. [...] Implicarea Academiei Române, ca instituție, ar putea conferi o garanție de seriozitate pentru realizarea unui act cu adevărat important, memorabil, edificator și util. [...] Nu cred că această condamnare ar fi tardivă în sine, în esență. [...] Este vorba aici despre o chestiune de demnitate colectivă românească, de demnitate națională. [...] Beneficiile unui astfel de act sincer și fără avantaje pentru persoane individuale și grupuri ar fi exclusiv de ordin moral și spiritual: am privi cu fruntea sus viitorul, ne-am putea ocupa mai bine de prezent și am putea considera trecutul drept viață trăită și nu literă moartă. [...] Condamnarea comunismului nu ar trebui să mai însemne, în esență, condamnarea la detenție a unor oameni – fiindcă cei vinovați și necondamnați s-au stins singuri, datorită vârstei mai ales –, ci o regenerare morală. Paradoxal, actele de acest fel, deși neagă ceva, conduc la mari afirmații colective, la renașteri, la infuzii de speranță și de optimism. Altminteri, totul devine de prisos. [...] Academia Română este [...] cel mai important for de cercetare și de consacrare a valorilor intelectuale din această țară. [...] Academia Română – în afara academicienilor – are expertiza necesară [...] prin instituțiile specializate pe care le are și care sunt conduse și formate din oameni credibili, tineri și relativ tineri. [...] Implicarea IICMER și a Memorialului Sighet este binevenită și de dorit, fiind privită de mine ca o garanție a credibilității textului care se va face. [...] Regimul comunist din teritoriile care au aparținut

României până în 1940 și din nou între 1941 și 1944, fiind apoi cucerite și stăpânite de URSS (1944-1991), este parte a istoriei românilor și trebuie amintit în raportul respectiv. [...] Raportul acesta s-ar putea impune prin claritate, precizie și concizie – care sunt trei caracteristici ale stilului și trei secrete ale comunicării eficiente – dar mai are nevoie de ceva spre a nu rămâne literă moartă. Are nevoie de un spirit de echilibru, pe fondul fermității sale”.

Cităm de asemenea declarația făcută în 16 decembrie 2014 de președintele ales al României Klaus Iohannis: “De prea multe ori am arătat că nu am învățat nimic din istorie, deci nu ne mai putem permite să ignorăm lecțiile trecutului, așa cum este conștientizarea ororilor pe care comunismul le-a produs în România. [...] Viitorul democratic al națiunii române depinde de modul în care ne asumăm un trecut tragic [...]. Avem mereu nevoie de amintire și reamintire, doar așa ne putem feri de comunism. România are nevoie de un mare muzeu național al comunismului [...]. Voi pleda pentru construirea unui astfel de muzeu, pentru că președintele trebuie să vegheze la cultivarea și protejarea memoriei națiunii sale”.

Inițiator: Sorin Ilieșiu - senator de Sibiu

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Sorin Iliesiu', with a small mark above the end of the signature.